

THỜI GIAN CỰC HẠN TRONG TRUYỆN NGẮN CỦA RAYMOND CAVER

Dương Thị Ánh Tuyết

Trường Đại học Quảng Bình

Tóm tắt. Raymond Carver - cây bút truyện ngắn hậu hiện đại xuất sắc của Hoa Kỳ nửa sau thế kỷ XX. Được xem là chủ soái của khuynh hướng cực hạn, Raymond Carver nổi tiếng với những tác phẩm chuyên viết về những khoảnh khắc đời thường nhưng chất chứa thảm họa trong đời sống cá nhân, bằng phong cách dung dị, kiệm lời, kiệm cảm xúc đến bất ngờ. Bài viết tập trung phân tích kiểu thời gian cực hạn như một đặc trưng chủ yếu trong nghệ thuật xử lý thời gian của bậc thầy truyện ngắn này.

Từ khóa: Thời gian cực hạn, Raymond Carver

Thời gian là một phạm trù đặc trưng của văn học, Trần Đình Sử trong dẫn luận thi pháp học cho rằng: “Văn học là nghệ thuật thời gian”. Nói theo nhà nghiên cứu Đặng Anh Đào: Một định nghĩa đơn giản về kể chuyện, người ta cho rằng đó chính là nghệ thuật xếp đặt các chuỗi tình tiết hoặc nghệ thuật trình bày các sự kiện trong mối liên hệ với thời gian. Thời gian không là linh hồn, không là cột sống, cốt tủy nhưng là sợi dây xâu chuỗi kết nối các sự kiện, dòng tâm tưởng và hành động của nhân vật trong chính thể tác phẩm. Không nhất thiết phải tuân theo trình tự tuyến tính, thời gian hoàn toàn có thể đảo chiều về quá khứ hoặc hướng tới tương lai, có thể dồn nén trong chốc lát hoặc kéo dài cái chốc lát thành cái vô tận. Độ biến chuyển, vận động linh hoạt của yếu tố thời gian được coi là một trong những thước định giá tài năng và kỹ thuật thao tác của người nghệ sĩ.

Được xem là chủ soái của khuynh hướng cực hạn, thời gian trong sáng tác của Raymond Caver là kiểu thời gian lát cắt. Kiểu thời gian này góp phần đắc lực trong việc giúp nhà văn thực hiện tham vọng “nói được nhiều từ cái ít” như một nguyên tắc sáng tác của chủ nghĩa cực hạn. Trong bài viết này, chúng tôi tập trung vào tìm hiểu ba kiểu thời gian đặc trưng trong nghệ thuật xử lý thời gian của Raymond Caver: *những lát cắt đời thường; những phút giây hồi tưởng; những khoảnh khắc nổi loạn*.

1. NHỮNG LÁT CẮT ĐỜI THƯỜNG

Thời gian đời thường trong truyện ngắn của Raymond Carver là những lát cắt sinh hoạt hàng ngày. Đó là những khoảng thời gian nhân vật ăn, ngủ, nghỉ ngơi, làm tình, nói chuyện phiếm về hạnh phúc - tình yêu, thậm chí là cả mơ... Chính việc chọn lựa kiểu thời gian này làm cho truyện ngắn của Carver đến gần hơn với độc giả bởi tính phổ biến, đời thường và những cảm nghiệm nhân sinh được gợi ra từ tác phẩm của ông cũng vì thế mà chân thực và sâu sắc hơn.

Nổi lên như một tín hiệu nghệ thuật thời gian của Raymond Carver là thời điểm diễn ra các bữa ăn, hoặc ở nhà hoặc ở tiệm ăn. Truyện ngắn *Mình nói chuyện gì khi mình nói chuyện tình* diễn ra ngay trong và sau bữa ăn tối của hai cặp vợ chồng. Mở đầu

truyện ngắn *Biết bao nhiêu nước ở ngay gần nhà* cũng là cảnh ăn tối của đôi vợ chồng “*Chồng tôi ăn có vẻ rất ngon lành. Nhưng tôi không nghĩ anh ấy đói. Tay đặt trên bàn, anh vừa nhai vừa dăm dăm ngó về phía cuối phòng. Thi thoảng anh liếc nhìn tôi rồi lại ngoảnh đi ngay. Anh lấy khăn bàn chùi mồm. Nhún vai và lại tiếp tục ăn*” [1; tr.105]. Các bữa ăn thường góp mặt vào trong các câu chuyện của Raymond Carver như một điều tất yếu. Các bữa ăn ứng với các thời điểm buổi sáng, buổi trưa và buổi tối. Truyện ngắn *Sợi lông* kể về một sự việc giản đơn trong cuộc sống, người chồng sau bữa ăn bị mắc một sợi lông cứng ở chân răng. Bản thể chồng chênh nên lúc nào anh ta cũng nhìn thấy những điều tồi tệ. Sợi lông ám ảnh đến mức anh ta luôn gặp ác mộng. Nó cho thấy vấn đề không phải là việc sợi lông đang mắc kẹt mà chính anh ta đang mắc kẹt trong thế giới chênh lệch của mình. Chỉ cần một biến cố nhỏ cũng làm con người giạt mình hoảng hốt.

Những lát cắt đời thường trong truyện ngắn của Raymond Carver còn là thời gian buổi tối, thời điểm đi ngủ, nghỉ ngơi của nhân vật. Trong truyện của ông thời gian dành cho ăn uống nhiều bao nhiêu thì thời gian miêu tả nhân vật đi ngủ cũng nhiều bấy nhiêu. Truyện ngắn *Tôi thấy những thứ nhỏ nhất nhất* là thời gian đi ngủ của đôi vợ chồng “*Trong phòng ngủ, tôi cởi áo choàng, gấp lại, đặt trong tầm với. Không nhìn giờ, tôi kiểm tra cho chắc chắn là đồng hồ đã lên dây. Rồi tôi chui vào giường, kéo chăn lên, nhắm mắt lại*” [1; tr. 45]. *Sau đồ jean* cũng là truyện ngắn miêu tả cảnh đi ngủ của đôi vợ chồng trở về từ trung tâm giải trí cộng đồng. Truyện ngắn *Vợ người sinh viên*, câu chuyện diễn ra trong một buổi tối trước khi đi ngủ của đôi vợ chồng, những cuộc nói chuyện qua lại trong phòng ngủ. Đêm tối trở thành dạng thức thời gian quan trọng tham gia biểu hiện cảm xúc tâm lí của nhân vật, thể hiện cái tôi cô đơn, chênh lệch trong cuộc sống thực tại.

“Những chi tiết biết nói” này của Carver xuất hiện liên tục trong văn bản. Đặc biệt là chuyện tình dục. Phần lớn các truyện ngắn của Raymond Carver đều nhắc đến tình dục: *Có bao nhiêu nước ở ngay gần nhà; Con sói; Mình nói chuyện gì khi mình nói chuyện tình; Em làm ơn im đi, được không?; Túi quà; Hàng xóm; Ngài café và ngài sửa chữa; Vọng lâu; Sao không nhảy đi?... Có thể nói hiếm có nhà văn nào lại sử dụng những chi tiết giường chiếu hiệu quả như trong tác phẩm của Carver. Nhân vật của ông làm tình ở mọi nơi, mọi lúc, trong phòng bếp, phòng ngủ, ghé sofa, trên xe ô tô, trong mọi thời điểm sáng trưa chiều tối. Đó là cuộc làm tình vật vã của hai vợ chồng trong truyện ngắn *Vọng lâu*. Dù đang gặp rắc rối trong quan mối quan hệ vợ chồng nhưng họ vẫn sẵn sàng làm tình với nhau như một cách để hành hạ nhau. Cũng tương tự, nhân vật người chồng trong truyện ngắn *Em làm ơn im đi, được không?* sau một hồi lang thang trong tuyệt vọng đã trở về, họ làm tình với nhau. Làm tình trong trường hợp này được xem là một phương thức xoa dịu nỗi đau mà anh đang gánh chịu. Người cha trong truyện ngắn *Túi quà* đã làm tình với một cô gái bán hàng trong thời gian cô vợ đi ra ngoài và ông sẵn sàng làm tình với cô bán hàng đó bất cứ lúc nào có điều kiện. Cũng vì*

ham muốn tình dục mà Jerry đuổi theo hai cô gái xa lạ. Vì muốn làm vợ bớt căng thẳng mà Stuart muốn làm tình ngay với vợ khi cô ta từ đám tang cô gái xấu số kia trở về. Sự không quan tâm của Stuart với vợ giống như sự không quan tâm đến cô gái xấu số kia. Có sự liên văn bản ngầm ở đây. Ngay cả Ralph cũng vậy, sự căng thẳng của anh ta được xoa dịu khi Marian làm tình với anh ta. Có thể nói, *làm tình* là phương thuốc hữu hiệu mà nhân vật của Carver hướng đến giải tỏa những uất ức trong lòng. Với Carver, tình dục đang dần bị tách ra khỏi tình yêu, nó chỉ có giá trị như cầu phao tạm thời. Nhưng thực sự chúng có mang lại hiệu quả như người trong cuộc mong muốn không thì lại là chuyện khác. Có lẽ với Carver đó chỉ là giải pháp tạm thời, chỉ xoa dịu nỗi đau trong khoảnh khắc nhất định, còn vĩnh viễn, nỗi cô đơn, bất hạnh thì vẫn luôn đeo đuổi. Raymond Carver đã sử dụng yếu tố sex như một phương tiện để chuyển tải sự đổ vỡ bên trong tâm hồn, bản thể của nhân vật.

Khoảnh khắc đời thường trong truyện ngắn của Raymond Carver còn được thể hiện ở những giấc mơ. Mơ là thế giới của vô thức. Trong thế giới ấy luôn có sự lắp ghép của những khao khát, ham muốn, ám ảnh... Motif giấc mơ xuất hiện rất nhiều trong các trang viết của Raymond Carver, những giấc mơ đánh thức hiện tại bị che giấu, khiến con người biết rõ hơn về một phần bản thể. Nhân vật Patti trong truyện *Vitamins* thường xuyên có những giấc mơ, đặc biệt là mơ về vitamin. Sự bất ổn trong công việc, các mối quan hệ, sự thất vọng về việc giảm sút trong kinh doanh khiến cô gặp ác mộng. Trong tác phẩm *Những giấc mơ* nhân vật người vợ “*đêm nào cũng nằm mơ thấy một cái gì đó*”, rồi kể lại một cách hào hứng cho người chồng nghe. Đôi khi người vợ mơ thấy ngựa, thời tiết, chuyến tàu, con người, thậm chí là thấy mình đang thay đổi giới tính. Và nhân vật người vợ của Holtis (*Dây cương*) đêm nào cũng nằm mơ. Người đàn ông trong truyện ngắn *Con sốt* luôn luôn có những giấc mơ. “*Sáng hôm sau khi chuông báo thức reo, anh vẫn muốn nhắm mắt lại và tiếp tục với giấc mơ. Dường như đó là một giấc mơ về trang trại. Ở đó còn có một thác nước. Một người nào đó, anh không biết là ai, đang mang theo cái gì đó khi đi trên đường. Có lẽ là một bữa ăn ngoài trời, hòm mây đựng thức ăn picnic. Giấc mơ khiến anh cảm thấy dễ thở hơn. Trong giấc mơ ấy dường như tồn tại một cảm giác hạnh phúc*” [6]. Có lẽ, thực tại quá đau khổ, bế tắc nên con người thường tìm đến với những giấc mơ để giải thoát và lẩn tránh thực tại. Những giấc mơ rời rạc không đầu không cuối nhưng trở thành một phần không thể thiếu trong cuộc sống con người.

Tái hiện những khoảnh khắc sinh hoạt đời thường của nhân vật, Raymond Carver muốn thể hiện bi kịch của con người nhỏ bé trong xã hội hậu hiện đại Mỹ. Cái đời thường đã được nâng lên thành cái vĩnh cửu. Đó là tình trạng con người mất thăng bằng trong cuộc sống hiện tại với những chông chênh và đổ vỡ, luôn sống trong áp lực mất việc làm và ám ảnh thất nghiệp, trong sự tan vỡ của các mối quan hệ gia đình và xã hội. Tuy nhiên, trong nỗi cô đơn, tuyệt vọng và bi đát tận cùng họ vẫn luôn nỗ lực vượt thoát khỏi tình trạng hiện tại. Chiều sâu nhân văn trong sáng tác của Carver chủ yếu được gợi ra từ khát vọng vượt thoát ẩn chìm trong những lát cắt đời thường này.

2. NHỮNG PHÚT GIẤY HỒI TƯỞNG

Đây là một kiểu thời gian điển hình trong sáng tác của Raymond Carver. Thời gian hồi tưởng được miêu tả nương theo những hồi ức ngắn ngủi của nhân vật bởi hai lý do: hoặc là hiện tại quá đau khổ, bế tắc nên con người thường nhớ về quá khứ hoặc quá khứ đau khổ cứ ám ảnh con người ở hiện tại. Dù ở trường hợp nào, những phút giây hồi tưởng này lại tỏ ra khá đặc dụng trong việc giúp nhà văn thực hiện tham vọng nói được nhiều từ cái ít nhất như một nguyên lý chủ đạo của trường phái cực hạn.

Raymond Carver thường để cho nhân vật tự kể lại một sự kiện đã xảy ra với mình: “thứ Sáu tuần trước”, “thứ Tư tuần trước”, “sáng hôm đó”, “hôm sau khi chuyện xảy ra”... Nhưng mục đích của tác giả lại không tập trung vào câu chuyện đã xảy ra trong quá khứ, mà chủ yếu là khai thác ảnh hưởng, hệ lụy của nó đối với đời sống và tâm hồn nhân vật ở hiện tại. Quá khứ luôn ở trong hiện tại, theo cách này hay cách khác, nhưng để cho nó lẩn át, chi phối hiện tại lại là một chuyện khác. Nhân vật trong sáng tác của Raymond Carver không thể vượt thoát ra khỏi bóng ma quá khứ để sống với thực tại. Điều này có hai nguyên cớ: Thứ nhất, do nỗi đau, ám ảnh quá khứ lớn khiến con người không thể vượt qua được; thứ hai, do hiện tại không tạo nên nguồn hứng khởi, đam mê sống cho các nhân vật.

Truyện bắt đầu từ tình huống *Ralph nghi ngờ Marian phản bội mình* trong một lần say rượu. Vào thời điểm đó, hai người đang sống hạnh phúc với nghề giáo viên, có hai con và không phải vướng bận với bất cứ chuyện gì ngoài việc lục xem trong kí ức ai đó có lỗi lầm để thêm gia vị cho chuyện tình đầy lãng mạn và hạnh phúc của họ. Bất chợt, khi dòng kí ức đưa Ralph quay về chuyện cũ thì lúc đó chính Marian ngẫu nhiên lại khơi mào ra sự việc tại bữa tiệc đó. Điểm mấu chốt mà Ralph muốn biết là Marian có thực sự làm tình với cái gã Mitchell Anderson kia không? Độ căng truyện tập trung vào sự tra vấn đó. Lớp trên cùng của văn bản tập trung vào mấy sự kiện sau: vào một buổi tối bình yên, Ralph đang ngồi chấm bài, Marian đang là quần áo, không khí hạnh phúc giăng khắp nhà. Bỗng nhiên Ralph thoáng nhớ đến chuyện Marian có thể ngoại tình một lần cách đây bốn năm. Bỗng nhiên, Marian hỏi Ralph có nhớ gì về buổi tiệc ấy không? Đương nhiên là Ralph vẫn nhớ, mọi chuyện bắt đầu bằng việc Ralph hỏi gã đó có hôn Marian không? Trong sự vô tư bất chợt, Marian tự thú là anh ta có hôn cô mấy cái. Tiếp tục, Ralph tra vấn Marian sau đó họ còn làm những gì. Marian lẩn tránh không nói thì càng khiến Ralph tò mò muốn biết. Cuối cùng Marian nói ra là “*anh ta không ra trong người em.*” Ralph trở nên điên dại, lang thang trong đêm, đến quán rượu, sòng bạc, bị một gã da đen gây sự đánh sưng mặt, anh về nhà, không ngủ với vợ. Sáng hôm sau, bọn trẻ thức dậy thấy mặt anh tím bầm. Anh bỏ vào phòng tắm và nghĩ đến chuyện bỏ đi. Marian cũng không đến lớp sáng đó. Hai người làm tình với nhau. Ralph chìm vào giấc ngủ.

Carver xử lý cốt truyện trong sự đối sánh thực tại, quá khứ và phóng chiếu đến tương lai. Đương nhiên tương lai cũng chỉ là thoáng qua, làm nền cho cảnh ngộ thực tại.

Thực tại đây là cuộc sống đầm ấm của đôi vợ chồng. Những người có công việc ổn định, được đồng nghiệp và học trò quý mến, có được hai đứa con ngoan... nhưng cái quá khứ năm xưa, dù chỉ một lần vẫn tối vẫn len lén rình rập xuất hiện và thế là hạnh phúc thực tại chao đảo với những ghen tuông, ân hận giày vò. Nếu truyện chỉ dừng ở lớp nghĩa này thì đương nhiên sẽ chẳng có gì đáng bàn và nó sẽ chẳng bao giờ được xem là một trong những kiệt tác ngắn của nhân loại. Vẫn còn lớp truyện khác đợi người đọc khám phá. Đây là chuyện thảm họa luôn đeo đuổi con người, dù đó chỉ là những việc nhỏ nhoi đã xảy ra trong quá khứ. Ralph vốn là người mắc nhiều khuyết tật, nhờ tu tỉnh mới trở thành người bình thường. Hôn nhân hạnh phúc với Marian cũng là nền tảng để anh sống cuộc đời của một viên chức mẫn cán. Đương nhiên Marian không có thói trăng hoa, cô hết mực vì chồng con, sẵn sàng làm mọi điều để gia đình đầm ấm. Thế nhưng, một tiệc rượu, một lần không làm chủ được mình, Marian đã trở nên mắc lỗi với Ralph. Điều kì lạ là tại một thời điểm, cả hai vợ chồng cùng nghĩ đến sự kiện quá khứ ấy – cái sự kiện tạo nên vết rạn trong đời sống hôn nhân hai người. Marian cố giấu, Ralph thì không muốn khơi lại, thế nhưng, trời xui đất khiến thế nào mà khi quá khứ trở dậy trong Ralph thì Marian lại hỏi chồng mình có nhớ đến sự việc đó không. Thế là mọi chuyện phải đi đến cái kết là Marian phải nói ra điều bí mật. Ralph vô cùng đau khổ. Thì ra ngay mỗi phút giây hạnh phúc của đôi vợ chồng, những dấu hiệu bất hạnh vẫn luôn ngự trị và sẵn sàng xóa tan cái hạnh phúc mong manh ấy. Quá khứ ám ảnh và nhức nhối, mãi đeo bám con người khiến họ không thể vượt thoát được nỗi đau sâu thẳm từ chính mình. Quá khứ chính là nguyên nhân của những bất hạnh, đau khổ trong hiện tại, nhưng điều này tác giả không kể lại mà người đọc phải tự mình xâu chuỗi để đoán định điều gì đã, đang và sẽ xảy ra trong đời sống nhân vật.

Ở một cấp độ khác nhân vật phân thân bản thể thành hai mảnh, cái tôi hiện tại và cái tôi quá khứ. Trong dòng ý thức xuôi về quá khứ của nhân vật “tôi” trong *Mình đang gọi từ đâu*, thế giới như chia làm hai phần mà tấm rèm đóng vai trò ngăn cách. Tấm rèm gọi đến sân khấu, cuộc đời như những màn diễn được trình diễn song song nhau. Ở sân khấu bên ngoài, một người đàn ông già nua với công việc vất vả, còn bên trong là đôi vợ chồng trẻ hạnh phúc. Hình ảnh ông già ở sân tuyết trắng có điều gì khiến “tôi” phải chú ý đến vậy? Ở đây có sự tồn tại của hai nhân vật “tôi”, “tôi” hiện tại và “tôi” quá khứ. “Tôi” quá khứ nhìn ông già, nghĩ về sự tàn lụi, tuổi tác rồi cảm thấy hạnh phúc vì mình không phải là ông ta. Nhưng “tôi” hiện tại cũng đang đau khổ không kém, thậm chí hơn ông già, bởi lúc này, anh ta đang phải làm một công việc quá sức mình – cai nghiện trong tình trạng cô độc, không người thân, lại đúng thời điểm trước thềm năm mới.

Tuy nhiên, không phải bao giờ thời gian hồi tưởng cũng là hoài niệm về một quá khứ tốt đẹp. Quá khứ bi kịch, lỗi lầm, để lại hệ lụy sâu sắc trong đời sống hiện tại của nhân vật cũng là cách làm quen thuộc của Carver. Trong truyện *Túi quà*, người cha kể lại quá khứ của mình với con trai khi đang ở trong hiện tại chẳng mấy tốt đẹp, đó là phải đối mặt với những tháng ngày cô đơn của tuổi già và bị quá khứ ám ảnh. Là nhân vật

người vợ trong truyện ngắn *Biết bao nhiêu nước ở ngay gần nhà* khi sống với nỗi ám ảnh chồng mình có liên quan đến cái chết của cô gái ở bờ sông, làm cô nhớ lại một cái chết khác của một cô gái khác lúc cô còn là một thiếu nữ. Hiện tại đau khổ, quá khứ ám ảnh làm cho cô gái cảm thấy bế tắc, mất phương hướng. Quá khứ luôn ám ảnh và ngự trị trong lòng. Đó cũng là tình cảnh của người chồng trong truyện ngắn *Em làm ơn im đi, được không?*. Ghen tuông, ám ảnh với quá khứ của vợ, người chồng luôn hoài nghi liệu vợ mình đã làm gì với gã đó. Cũng có lúc quá khứ lỗi lầm để lại những sang chấn tinh thần nặng nề khiến nhân vật không thể vượt qua được. Người cha trong *Toa xe lửa* đã cố gắng bỏ qua quá khứ để tìm cho mình một tương lai hạnh phúc – gặp lại đứa con trai sau những tháng ngày xa cách. Nhưng những ám ảnh về quá khứ quá nặng nề khiến ông không đủ tự tin để bước xuống tàu gặp con trai. Và có lẽ, người con cũng vì những ám ảnh về quá khứ nên đã không tới bến tàu để gặp lại cha mình.

Với thời gian hồi tưởng, một lần nữa khắc sâu hơn bi kịch con người hậu hiện đại, bi kịch của sự đổ vỡ, mất niềm tin, lí tưởng, của nỗi ám ảnh quá khứ chất chồng. Nhân vật của Raymond Carver bị mắc kẹt trong xã hội, họ cứ vùng vẫy mãi trong chính cuộc sống của mình, họ luôn gặp bất trắc và đau khổ. Chính quá khứ đã để lại những sang chấn vật chất và tinh thần trên thân thể và tâm hồn nhân vật. Cho dù họ có cố gắng vượt thoát ám ảnh của quá khứ nhưng cuối cùng họ đành bất lực.

3. NHỮNG KHOẢNH KHẮC NỖI LOẠN

Không chỉ tập trung thể hiện nhân vật qua lát cắt sinh hoạt đời thường, những phút giây hồi tưởng, Raymond Carver còn dành nhiều trang viết của mình cho những khoảnh khắc nổi loạn của nhân vật. Chịu áp lực của hiện tại, sau những mất mát, đổ vỡ, con người luôn cảm thấy cô độc và bế tắc nên họ có xu hướng tìm đến với những khoảnh khắc nổi loạn mà chính họ cũng không hiểu và không kiểm soát được. Đó là khoảnh khắc người đàn ông cụt tay trèo lên mái nhà liên tục ném những viên đá (*Kính ngắm*), là khoảnh khắc muốn khiêu vũ ngay giữa sân nhà của người đàn ông sau tan vỡ gia đình (*Sao không nhảy đi*), là khoảnh khắc đòi làm tình ngay trong bếp của hai vợ chồng trong cơn khủng hoảng (*Biết bao nhiêu nước ở ngay gần nhà*)... Chính những cơn điên ngắn này là sự thể hiện đỉnh cao bi kịch mà nhân vật đang phải oằn mình gánh chịu.

Nhân vật trong truyện ngắn của Raymond Carver là những con người đang bị mất dần phương hướng với cuộc sống, mất dần nhận thức về bản thân và đồng thời cũng mất luôn sợi dây liên kết với tha nhân. Trong truyện ngắn *Kính ngắm* người đọc sẽ ấn tượng với phút giây nổi loạn của người đàn ông khi leo lên mái nhà ném những viên đá và đòi chụp ảnh. Hành động đó tưởng chừng như ngớ ngẩn và điên loạn nhưng đằng sau hành động nổi loạn đó là cả một chuỗi những nỗi đau của nhân vật, ông phải đối mặt với tuổi già cô độc khi những đứa con của ông đã lớn và đã lần lượt bỏ đi hết. Người đàn ông trong truyện ngắn *Sao không nhảy đi?* cũng vậy, do phải đối mặt với cuộc hôn nhân tan vỡ, bế tắc trong cuộc sống hiện tại mà người đàn ông đang phải gánh chịu. Có lẽ vì thế

mà người đàn ông đó đã có khoảnh khắc nổi loạn là mời đôi vợ chồng trẻ cùng khiêu vũ giữa bộn bề của đồ đạc và ngay giữa sân nhà, trước sự chứng kiến của bao nhiêu người. Bé tắc lên đến đỉnh điểm khiến nhân vật không thể kiểm soát được hành vi của mình và hành động một cách vô thức. Hành động khiêu vũ như để trút bỏ hết và quên đi quá khứ, muốn sự đồng cảm, chia sẻ của người khác và muốn hướng đến những điều tốt đẹp trong tương lai.

Khoảnh khắc nổi loạn của nhân vật là những hành động không thể kiểm soát được, họ thường làm theo bản năng chứ hoàn toàn không theo lí trí. Đó là khoảnh khắc gọi điện cho người tình trong khi dự định sẽ gọi cho vợ của nhân vật “tôi” trong truyện ngắn *Mình đang gọi từ đâu*. “Thoạt tiên, mình sẽ gọi cho vợ. Nếu nàng nhắc ông nghe mình sẽ chúc “Năm mới hạnh phúc”. Nhưng nếu nàng không vui, mình sẽ không đã động bất cứ chuyện gì. Mình sẽ không to tiếng dẫu cho nàng không muốn gây sự” [6]. “Tôi” dự định gọi cho vợ nhưng có lẽ cuộc hôn nhân này sẽ chẳng thể nào cứu vãn được nữa và trong một phút lí trí đã không chiến thắng nổi con tim, anh đã nhắc máy gọi cho người tình. Điều đó đã thể hiện đỉnh cao bi kịch trong hôn nhân mà nhân vật đang phải chịu đựng.

Tương tự trong truyện ngắn *Gọi đến khi mình cần tôi* là khoảnh khắc người chồng tiễn vợ đi và về nhà cầm máy gọi ngay cho người tình. “Rồi tôi vào nhà, chưa cởi cả áo khoác, đến chỗ của điện thoại quay số của Susan” [6]. Đó là một khoảnh khắc vô thức của nhân vật vì trước đó anh đang cố gắng hàn gắn lại tình yêu với người vợ và muốn chấm dứt với người tình. Điều đó đã bộc lộ bi kịch sâu sắc trong tâm hồn của người chồng, anh đã cố gắng nhưng kết quả cuối cùng là người vợ đã chối bỏ sự cố gắng đó. Nhân vật “tôi” cùng người vợ đã luôn nỗ lực trở về với bản thể. Cả hai trở lại vị trí trước đây của họ, một đôi vợ chồng hòa hợp, cùng tận hưởng kì nghỉ ngắn. Nhưng trong một khoảnh khắc, họ nhận ra “chúng ta không làm được”. Mặc dù họ vẫn trò chuyện, chia sẻ, làm tình với nhau nhưng cả hai đều có một thế giới riêng, không ai hiểu ai và dường như họ không còn quan tâm tới cuộc sống của nhau nữa. Nancy trở về với Del còn nhân vật “tôi” gọi điện cho Susan. Đó mới chính là bản thể hiện tại của họ.

Khoảnh khắc nổi loạn của nhân vật còn được thể hiện qua hành động ném đá vào hai cô gái của nhân vật Jerry trong truyện ngắn *Bảo bọn đàn bà là chúng mình đi chơi*. Hai người đàn ông trong truyện đuổi theo hai cô gái lên tận ngọn đồi chỉ để tìm cảm giác mới lạ, trốn tránh những nhàm chán, tẻ nhạt trong cuộc sống thường nhật. Nhưng khi gần đạt được mục đích thì Jerry kết thúc bằng một hòn đá cho cả hai. Đó là một hành động có thể xem là điên loạn khi đã cố gắng theo đuổi trong một quãng đường dài. Hành động ném đá của nhân vật Jerry chứng tỏ nhân vật đang ở trong tình trạng chán nản, bất lực và dù họ có làm gì thì họ cũng không thể thay đổi được tình trạng của hiện tại. Và cuối cùng anh đã chọn cách kết thúc tất cả bằng một hòn đá. Câu chuyện có cái kết mở, không ai dám chắc hành động “kết thúc cả hai” đó là kết thúc như thế nào. Hai cô gái bị ném đá, bị cưỡng dâm hay bị giết chết hoặc chẳng có điều gì xảy ra với họ.

Rồi sau đó chuyện gì sẽ xảy ra với Jerry và Bill? Cốt truyện chỉ tái hiện một khoảnh khắc bức bối trong lòng của một nhân vật. Chính sự căng thẳng đó dẫn đến mọi chuyện, nhưng nguyên nhân và cả cái kết của sự việc người đọc không biết. Tiếp xúc truyện, chúng ta thấy ngay được độ căng đang diễn ra trong tâm hồn Jerry. Kết quả của độ căng đấy là hành động ném đá như một khoảnh khắc điên loạn của nhân vật, mà để giải mã nó người đọc phải tự mình xâu chuỗi vấn đề.

Nhân vật trong truyện ngắn của Raymond Carver chủ yếu là những con người mang chấn thương lớn về mặt vật chất và tinh thần. Dù đã nỗ lực vượt thoát nhưng cuối cùng họ vẫn không sao thoát ra được những sang chấn tinh thần. Chính vì thế, họ thường có những khoảnh khắc nổi loạn, những phút giây không kiểm soát được hành vi của mình như để giải tỏa những bi kịch đau đớn trong họ. Chính những khoảnh khắc vô thức không kiểm soát được của nhân vật đã bộc lộ bản thể cô đơn, bế tắc và đổ vỡ trong từng nhân vật. Đồng thời cũng thể hiện bi kịch của con người trong xã hội hậu hiện đại, xã hội mà con người luôn cảm thấy bất an.

Tuy kiệm lời như James Joyce và có phần đưa sự kiến ngộ (epiphany) vào truyện, nhưng Carver không để nhân vật của mình kiến ngộ mà chính người đọc mới là người kiến ngộ. Mọi thứ xung quanh ta đều tiềm ẩn bao điều, nhưng trong dòng trôi cuộn xoáy của bao toan tính vật chất, con người đâu nhận ra, chỉ đến lúc bất chợt đọc vài trang sách của Carver, người ta sẽ chợt giật mình vì những điều sâu xa thầm kín ấy. Có thể nói, dù kể dưới bất kì hình thức giọng điệu nào thì, một nỗi buồn, nỗi bất hạnh thầm sâu luôn ngự trị ở Carver. Có điều, chúng ẩn dấu đó trong những phút giây sinh hoạt đời thường, những ký ức ám gợi, những khoảnh khắc nổi loạn của con người. Với kiểu thời gian cực hạn Raymond Carver tìm thấy những mảnh vỡ của con người, nơi con người đánh mất bản thể giữa một xã hội rộng lớn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Raymond Carver (Dương Tường, Nguyễn Hạnh Quyên dịch), (2009), *Mình nói chuyện gì khi mình nói chuyện tình*, Nxb Văn hóa Sài Gòn và Nhã Nam, Sài Gòn.
- [2] Raymond Carver (Lâm Vũ Thao dịch), (2012), *Em làm ơn im đi, được không?*, Nxb Văn học và Nhã Nam, Hà Nội.
- [3] Boxer, David and Phillips, Cassandra (1979), “Will you please be quiet, please”: Voyeurism, Dissociation, and the art of Raymond Carver”, *The Iowa review*, Vol.10, No.3, pp. 75- 90.
- [4] Fred, Moramarco, *Carver’s couples talk about love*, Website: www.raymondcarver.com.
- [5] Hallet, Cynthia. J. (1996), “Minimalism and the short story”, *Studies in the short fiction*, pp. 487-496.
- [6] Truyện ngắn Raymond Carver, Thư viện điện tử www.evan.com.vn.

MINIMALISM OF TIME IN RAYMOND CAVER'S SHORT STORY

Abstract. *Raymond Carver was an American outstanding short story writer in the second half of the twentieth century. Considered as a master of minimum trend, Raymond Carver is well-known for works write about ordinary moments but contain disasters in personal life with simple, modest, and little emotional style which make the readers surprised. The paper focuses on analyzing minimal time as a major characteristic of the art of processing time as the writer of this short story did.*

Keywords: *Minimalism of time, Raymond Carver*